

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PAOLO MENGOZZI
prednesené 25. júla 2018¹

Vec C-56/17

Bahtiyar Fathi
proti
Predsedať na Džžavna agencija za bežancite

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Administrativen sad Sofija-grad (Správny súd Sofia, Bulharsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Hranice, azyl a prístahovalectvo – Podmienky pre priznanie postavenia utečenca – Kritériá na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu – Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu bez výslovného rozhodnutia o právomoci členského štátu – Pojem ‚náboženstvo‘ – Posudzovanie dôvodov prenasledovania na základe náboženského vyznania“

1. Návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý je predmetom týchto návrhov, sa týka výkladu článku 3 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 604/2013² (ďalej len „nariadenie Dublin III“), článkov 9 a 10 smernice 2011/95/EÚ³, ako aj článku 46 ods. 3 smernice 2013/32⁴. Tento návrh bol predložený v rámci sporu medzi pánom Bahtiyarom Fathim a Predsedať na Džžavna agencija za bežancite (národná agentúra pre utečencov, Bulharsko, ďalej len „DAB“) vo veci rozhodnutia, ktorým DAB zamietla žiadosť o medzinárodnú ochranu podanú pánom Fathim.

I. Skutkové okolnosti, konanie vo veci samej a konanie pred Súdnym dvorom

2. Pán Fathi, iránsky štátny príslušník kurdskeho pôvodu, narodený 20. septembra 1981 v Marivane v Iránskej islamskej republike, podal 1. marca 2016 žiadosť o medzinárodnú ochranu na DAB, odôvodnenú tým, že bol obeťou prenasledovania zo strany iránskych orgánov z náboženských dôvodov. Podľa jeho vlastných slov v období od konca roka 2008 do začiatku roka 2009 konvertoval na kresťanskú vieru v Iráne. Vlastnil nezákonnú parabolickú anténu, ktorú používal na príjem zakázaného kresťanského kanálu Nejat TV, a tiež sa raz telefonicky zúčastnil na vysielaní tohto televízneho kanála. V septembri 2009 bol zadržaný počas dvoch dní iránskou tajnou službou a vypočúvaný v súvislosti s jeho účasťou na televíznom vysielaní v priamom prenose. Počas svojho pobytu vo väzení bol nútený pripustiť, že konvertoval na kresťanskú vieru. V roku 2006 odišiel do Anglicka. V júni 2012 nezákonne prešiel z Iránu do Iraku, kde ostal do konca roka 2015 a pobýval

¹ Jazyk prednesu: francúzština.

² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 31).

³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9).

⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 60).

tam ako žiadateľ o azyl. Počas svojho pobytu sa obrátil na Úrad vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR), ale keďže nemal doklad totožnosti, nebol predmetom nijakého rozhodnutia zo strany tohto orgánu. Pokiaľ ide o jeho prestúpenie na kresťanstvo, navrhovateľ tvrdil, že sa jednalo o dlhý proces, ktorý bol výsledkom stretnutí s kresťanmi v Anglicku a pozerania kresťanskej televízie, a že bol pokrstený medzi koncom roka 2008 a roka 2009, konkrétne v máji, v domácom kostole v Teheráne. Uviedol, že udržiaval vzťahy s inými kresťanmi v Iráne počas „stretnutí“ v Teheráne, ktoré združovali približne desať osôb. Definuje sa ako „bežný kresťan s tendenciou k protestantizmu“. Po svojom zatknutí iránskymi orgánmi pokračoval v udržiavaní kontaktov s kresťanmi. Z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov opustil Irán až v roku 2012. Po jeho odchode ho údajne hľadali tajné služby a povedali jeho otcovi, že ho jednoducho chceli vypočuť a že nebude mať nijaký problém, ak by sa vrátil. Pri osobnom pohovore pred bulharským orgánom pán Fathi predložil list TV Nejat z 29. novembra 2012⁵.

3. Žiadosť pána Fathiho bola zamietnutá rozhodnutím riaditeľa DAB z 20. júna 2016 (ďalej len „rozhodnutie DAB“). V tomto rozhodnutí sa vyhlásenia pána Fathiho posúdili ako obsahujúce významne rozpory a celé jeho rozprávanie ako nepravdepodobné. Dokument pochádzajúci z Nejat TV z 29. novembra 2012 bol preto zamietnutý ako nepravý. Riaditeľ DAB konkrétne zohľadnil skutočnosť, že od svojho zatknutia v roku 2009 až do odchodu z Iránu v roku 2012 pán Fathi nebol predmetom žiadneho prenasledovania. Rozhodnutie DAB konštatovalo neexistenciu podmienok odôvodňujúcich priznanie postavenia utečenca podľa § 8 Zakon za ubežišteto i bežancite (zákon o azyle a utečencoch, ďalej len „ZUB“) alebo humanitárneho statusu v súlade s § 9 ZUB⁶.

4. Pán Fathi podal žalobu proti rozhodnutiu DAB na vnútroštátny súd, ktorý rozhodol prerušiť konanie a podať Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania o týchto otázkach:

- „1. Vyplýva z článku 3 ods. 1 nariadenia [Dublin III] pri výklade v spojení s odôvodnením 12 a s článkom 17 tohto nariadenia, že členský štát môže prijať rozhodnutie, ktoré predstavuje posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. d) tohto nariadenia, ktorá mu bola podaná, bez toho, aby sa výslovne rozhodlo o právomoci tohto členského štátu podľa uvedeného nariadenia, keď v konkrétnom prípade neexistujú žiadne dôkazy v prospech odchýlenia sa podľa článku 17 nariadenia?
2. Vyplýva z článku 3 ods. 1 druhej vety nariadenia [Dublin III] pri výklade v spojení s odôvodnením 54 smernice 2013/32, že za okolností v konaní vo veci samej o žiadosti o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. b) tohto nariadenia, keď nedochádza k odchýleniu podľa článku 17 ods. 1 nariadenia, sa musí prijať rozhodnutie, ktorým sa členský štát zaväzuje posúdiť žiadosť podľa kritérií nariadenia, pričom rozhodnutie je založené na tom, že ustanovenia nariadenia platia pre žiadateľa?
3. Treba článok 46 ods. 3 smernice 2013/32 vykladať v tom zmysle, že súd v konaní o žalobe proti rozhodnutiu o nepriznaní medzinárodnej ochrany podľa odôvodnenia 54 uvedenej smernice musí posúdiť, či pre žiadateľa platia ustanovenia nariadenia [Dublin III], keď členský štát výslovne nerozhodol o svojej právomoci posúdiť žiadosť o medzinárodnú ochranu podľa kritérií uvedeného nariadenia? Treba na základe odôvodnenia 54 smernice 2013/32 vychádzať z toho, že v prípade, keď neexistujú žiadne indície pre uplatnenie článku 17 nariadenia [Dublin III] a žiadosť o medzinárodnú ochranu posúdil členský štát, ktorému bola podaná na základe smernice 2011/95, sa na právny stav príslušnej osoby vzťahuje pôsobnosť nariadenia aj vtedy, keď uvedený členský štát výslovne nerozhodol o svojej právomoci podľa kritérií nariadenia?

5 List, ktorý bol predložený v konaní pred vnútroštátnym súdom, pochádzal od zamestnanca Nejat TV, bol adresovaný pánovi Fathimu a uvádzal „číslo veci pred OSN“. Tento list potvrdzuje, že pán Fathi je kresťan a že sa ako kresťan prezentoval na televíznom kanáli, a spresňuje, že sa s ním udržiavali kontakty v rôznych obdobiach v priebehu rokov po jeho telefonických hovoroch so zamestnancami kanálu.

6 Humanitárny status v zmysle § 9 ZUB zodpovedá doplnkovej ochrane upravenej smernicou 2011/95.

4. Vyplýva z článku 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95, že za okolností konania vo veci samej predstavuje náboženstvo dôvod prenasledovania, keď žiadateľ v súvislosti so všetkými prvkami uvedenými v definícii pojmu ‚náboženstvo‘ v zmysle tohto predpisu, a ktoré majú rozhodujúci význam pre príslušnosť dotknutej osoby k určitému náboženstvu, neposkytol vyhlásenia a nepredložil dokumenty?
5. Vyplýva z článku 10 ods. 2 smernice 2011/95, že dôvody prenasledovania v zmysle článku 10 ods. 1 písm. b), ktoré sú založené na náboženstve, existujú vtedy, keď žiadateľ za okolností v konaní vo veci samej uvádza, že bol prenasledovaný na základe svojho vierovyznania, ale v súvislosti s okolnosťami, ktoré sú charakteristické pre určité vierovyznanie a viedli prenasledovateľa k domnienke, že príslušná osoba je príslušníkom tohto vierovyznania, neposkytol žiadne vyhlásenia a nepredložil žiadne dôkazy, okrem iného o skutočnostiach, ktoré súvisia s vykonávaním, resp. nevykonávaním náboženských úkonov alebo s prejavmi náboženského vyznania, alebo, pokiaľ ide o správanie jednotlivcov či spoločenstva, ktoré sa opiera o vierovyznanie alebo sa podľa daného vierovyznania predpisuje?
6. Vyplýva z článku 9 ods. 1 a 2 smernice 2011/95 pri výklade v spojení s článkami 18 a 10 Charty základných práv Európskej únie [ďalej len ‚Charta‘] a s pojmom ‚náboženstvo‘ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. b) tej istej smernice, že za okolností, o aké ide v konaní vo veci samej:
 - a) pojem ‚náboženstvo‘ v zmysle práva Únie nezahŕňa žiadne úkony, ktoré sa podľa vnútroštátneho práva členských štátov považujú za trestné? Môžu také úkony, ktoré sa v štáte pôvodu považujú za trestné, predstavovať akty prenasledovania?
 - b) Treba v súvislosti so zákazom prozelytizmu a so zákazom úkonov, ktoré sú v rozpore s náboženstvom predstavujúcim základ pre zákony a iné právne predpisy v danej krajine, považovať za prípustné také obmedzenia, ktoré sú stanovené na ochranu práv a slobôd iných a verejného poriadku v štáte pôvodu žiadateľa? Predstavujú uvedené zákazy ako také akty prenasledovania v zmysle uvedených ustanovení smernice, keď za ich porušenie hrozí trest smrti, aj keď zákony nie sú výslovne namierené proti určitému náboženstvu?
7. Vyplýva z článku 4 ods. 2 smernice 2011/95 pri výklade v spojení s ods. 5 písm. b) tohto ustanovenia, s článkom 10 [Charty] a s článkom 46 ods. 3 smernice 2013/32, že za okolností, o aké ide v konaní vo veci samej, sa vyhodnotenie skutočností a okolností môže uskutočniť len pomocou vyhlásení, ktoré podal, a dôkazov, ktoré predložil žiadateľ, ale je prípustné požadovať preukázanie chýbajúcich prvkov, ktoré zahŕňa pojem ‚náboženstvo‘ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. b) smernice, keď:
 - by sa bez týchto informácií považovala žiadosť o medzinárodnú ochranu za nedôvodnú v zmysle článku 32 v spojení s článkom 31 ods. 8 písm. e) smernice 2013/32 a
 - podľa vnútroštátneho práva sa stanovuje, že príslušný orgán musí zistiť všetky skutočnosti, ktoré sú relevantné pre posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, a súd v prípade napadnutia rozhodnutia o nepriznaní musí upozorniť na to, že príslušná osoba neponúkla a nepredložila žiadne dôkazy?“
5. Maďarská, poľská vláda, vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Európska komisia predložili Súdnemu dvoru písomné pripomienky v súlade s článkom 23 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie.

II. Analýza

A. O prvej a druhej prejudiciálnej otázke

6. Svojimi prvými dvoma prejudiciálnymi otázkami, ktoré je potrebné preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta Súdneho dvora, či orgány členského štátu môžu vecne posúdiť žiadosť o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. b) nariadenia Dublin III bez toho, aby sa predtým prijalo výslovné rozhodnutie, na základe kritérií stanovených týmto nariadením, o zodpovednosti uvedeného členského štátu vykonať takéto posúdenie.

7. Článok 3 ods. 1 nariadenia Dublin III stanovuje, že „členské štáty posúdia každú žiadosť o medzinárodnú ochranu, ktorú podá štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti na území ktoréhokoľvek z nich... Žiadosť posúdi jeden členský štát, a to ten, ktorý je podľa kritérií stanovených v kapitole III označený ako zodpovedný“.

8. § 67a ods. 2 body 1, 2 a 3 ZUB, v znení platnom v čase podania žiadosti pána Fathiho, stanovuje, že konanie na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu je začaté „1. rozhodnutím orgánu, pred ktorým sa uskutočňujú pohovory, ak existujú údaje stanovujúce zodpovednosť za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu iného členského štátu; 2. na návrh ministerstva vnútra a štátnej agentúry ‚Národnej bezpečnosti‘ týkajúci sa nelegálneho pobytu cudzinca na území Bulharskej republiky; 3. na základe žiadosti o prevzatie alebo prijatie späť cudzinca...“.⁷

9. Vnútroštátny súd spresňuje, že v prípade pána Fathiho neexistoval nijaký z dôvodov stanovených v § 67a ods. 2 ZUB, a že z tohto dôvodu nebol začatý proces určovania členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti, a že nebolo prijaté nijaké rozhodnutie stanovujúce zodpovednosť bulharského štátu v zmysle článku 3 ods. 1 nariadenia Dublin III.

10. Tento súd sa pýta, či uvedené nariadenie sa vzťahuje len na konania o odovzdaní žiadateľov o medzinárodnú ochranu alebo či ukladá v každom prípade štátu, ktorý posudzuje žiadosť, spresniť formálnym rozhodnutím, na základe akých kritérií sa považuje za zodpovedný za vykonanie takéhoto posúdenia.

11. Podľa uvedeného súdu v prípade neexistencie takéhoto rozhodnutia nebude otázka, či sa na žiadosť o medzinárodnú ochranu vzťahuje nariadenie Dublin III, vyriešená.

12. Na úvod uvádzam, že tento záver je podľa môjho názoru nesprávny. Podľa článku 1 nariadenia Dublin III toto nariadenie „stanovuje kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanú v jednom z členských štátov štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti“. V súlade s článkom 2 písm. b) tohto nariadenia „žiadosť o medzinárodnú ochranu“ je na účely uplatňovania tohto nariadenia „žiadosť o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 [písm.] h) smernice 2011/95“, teda podľa tohto posledného uvedeného ustanovenia „požiadavk[ou] predložen[ou] štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátneho občianstva o ochranu od členského štátu, o ktorých sa predpokladá, že požadujú postavenie utečenca alebo doplnkovú ochranu, a ktorí výslovne nepožadujú iný druh ochrany mimo rozsahu tejto smernice, o ktorú možno požiadať osobitne“.

⁷ Vnútroštátny súd zdôrazňuje, že pred nadobudnutím účinnosti § 67a ods. 2 ZUB sa konanie o určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu začalo podaním tejto žiadosti.

13. Vnútroštátny súd však spresňuje, že žiadosť pána Fathiho, ktorú DAB zamietla, treba považovať za žiadosť o priznanie postavenia utečenca v zmysle článku 1 časti A dohovoru o právnom postavení utečencov podpísanom v Ženeve 28. júla 1951, ktorý nadobudol platnosť 22. apríla 1954 (ďalej len „Ženevský dohovor“)⁸, alebo humanitárneho štatútu na základe § 9 ZUB, ktorý zodpovedá štatútu priznanému doplnkovou ochranou podľa smernice 2011/95.

14. Táto žiadosť teda spadá pod definíciu uvedenú v článku 2 písm. h) smernice 2011/95, a v dôsledku toho do článku 2 písm. b) nariadenia Dublin III. Preto táto žiadosť, ktorá bola podaná štátnym príslušníkom tretej krajiny v Bulharsku, spadá do predmetu a rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia, ako ich vymedzuje jeho článok 1. Otázka, či členský štát, ktorý posudzuje žiadosť vo veci samej, uplatnil alebo neuplatnil kritériá stanovené uvedeným nariadením na určenie svojej vlastnej zodpovednosti za toto posúdenie, nie je na tieto účely relevantná.

15. Rovnako je potrebné zamietnuť výklad navrhovaný vnútroštátnym súdom, podľa ktorého sa nariadenie Dublin III uplatňuje iba vtedy, ak sa zvažuje odovzdanie žiadateľa do iného členského štátu. Ako z jeho predmetu, tak aj z jeho ustanovení vyplýva, že uvedené nariadenie sa uplatní vtedy, keď sa podá žiadosť o medzinárodnú ochranu v jednom z členských štátov, a to bez ohľadu na to, či sa už v štádiu predloženia takejto žiadosti mohol viac ako jeden členský štát považovať za zodpovedný za jej posúdenie.⁹

16. S prihliadnutím na vyššie uvedené treba pripomenúť, že nariadenie Dublin III má podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora za cieľ stanoviť jasnú a uplatniteľnú metódu založenú na objektívnych a spravodlivých kritériách ako pre členské štáty, tak aj pre dotknuté osoby, umožňujúcu rýchle určenie zodpovedného členského štátu, aby bol zaručený efektívny prístup ku konaniam o udelení medzinárodnej ochrany a aby nebol ohrozený cieľ rýchleho vybavovania žiadostí o medzinárodnú ochranu, zaručujúc, ako sa uvádza v odôvodnení 19 uvedeného nariadenia, účinný prostriedok nápravy zavedený uvedeným nariadením voči rozhodnutiam o odovzdaní.¹⁰ Systém zavedený nariadením Dublin III spočíva na zásade uvedenej v článku 3 ods. 1, podľa ktorého iba jeden členský štát má právomoc na posúdenie potrieb medzinárodnej ochrany žiadateľa, a to napriek skutočnosti, že táto osoba podala žiadosť vo viacerých členských štátoch, pričom cieľom tohto pravidla je podporovať efektívnosť systému a súčasne odrádzať od „forum shopping“ zo strany žiadateľov o medzinárodnú ochranu a ich sekundárnych odovzdávaní v rámci Únie.

17. Kapitola VI nariadenia Dublin III stanovuje postupy na prevzatie a prijatie späť v prípade, ak sa členský štát uskutočňujúci proces určovania zodpovedného členského štátu domnieva, že iný členský štát má právomoc na posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu na základe kritérií stanovených v tomto nariadení. V prípade, že sú aktivované tieto postupy a po tom, čo dožiadaný členský štát implicitne alebo výslovne súhlasil s prevzatím alebo prijatím späť žiadateľa,¹¹ žiadateľ dostane oznámenie rozhodnutia o odovzdaní do tohto členského štátu, ktoré bude môcť napadnúť podľa článku 27 nariadenia Dublin III.

⁸ Ženevský dohovor bol zmenený a doplnený protokolom o právnom postavení utečencov, prijatým v New Yorku 31. januára 1967, ktorý nadobudol platnosť 4. októbra 1967.

⁹ Pozri v tomto zmysle článok 4 ods. 1 nariadenia Dublin III, podľa ktorého je žiadateľ *najskôr* po podaní žiadosti o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 20 ods. 2 tohto nariadenia informovaný o jeho uplatňovaní (pozri tiež odôvodnenie 18 nariadenia Dublin III). Príloha X nariadenia Komisie (ES) č. 1560/2003 z 2. septembra 2003, ktoré ustanovuj[e] podrobné pravidlá na uplatňovanie nariadenia Rady (ES) č. 343/2003 ustanovujúceho kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov (Ú. v. ES L 222, 2003, s. 3; Mím. vyd. 19/006, s. 200), zmeneného vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) č. 118/2014 z 30. januára 2014 (Ú. v. EÚ L 39, 2014, s. 1) (ďalej len „nariadenie č. 1560“), stanovuje, že žiadatelia sú najprv informovaní len o uplatňovaní nariadenia Dublin III, a až následne – iba v prípade, že orgány dotknutého členského štátu majú dôvod domnievať sa, že by za posúdenie žiadosti mohla byť zodpovedná iná krajina – dostanú podrobné informácie o kritériách na určenie zodpovedného členského štátu a o postupoch o odovzdaní stanovené v nariadení Dublin III. V tom istom zmysle ako článok 4 ods. 1, pozri článok 20 ods. 1 nariadenia Dublin III, podľa ktorého proces určovania zodpovedného členského štátu sa začne čo *najskôr* po tom, ako je členskému štátu prvýkrát podaná žiadosť o medzinárodnú ochranu.

¹⁰ Pozri v tomto zmysle rozsudky z 31. mája 2018, Hassan (C-647/16, EU:C:2018:368, bod 56); zo 7. júna 2016, Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, bod 42), a z 25. októbra 2017, Shiri (C-201/16, EU:C:2017:805, body 31 a 37, ako aj citovaný judikatúru).

¹¹ Pozri rozsudok z 31. mája 2018, Hassan (C-647/16, EU:C:2018:368, výrok).

18. Naopak, toto nariadenie nestanovuje nijaký osobitný postup pre prípad, keď členský štát uskutočňujúci proces určenia zodpovedného členského štátu dospeje k záveru, že na základe kritérií stanovených uvedeným nariadením má sám právomoc posúdiť žiadosť o medzinárodnú ochranu. Aj keď z práva na informácie podľa článku 4 nariadenia Dublin III pre žiadateľa vyplýva, že musí v každom prípade dostať oznámenie členského štátu, ktorý posúdi jeho žiadosť po tom, ako bol tento štát stanovený, ako aj o dôvodoch, ktoré viedli k takémuto ustanoveniu,¹² toto nariadenie však naopak neukladá členskému štátu, ktorý pristúpil k takémuto určeniu, prijať a oznámiť žiadateľovi formálne rozhodnutie v prípade, že kritériá podľa nariadenia Dublin III ho uvádzajú ako zodpovedný členský štát.

19. Je však potrebné zdôrazniť, že len uplatnením záväzných a hierarchických kritérií stanovených v článkoch 8 až 15 nariadenia Dublin III alebo kritéria o závislých osobách, ako sa uvádza v článku 16 tohto nariadenia, alebo ešte aktiváciou ustanovenia o práve vlastného uváženia stanoveného v článku 17 daného nariadenia,¹³ môže členský štát stanoviť svoju vlastnú právomoc posúdiť žiadosť o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. b) tohto istého nariadenia, ktorá mu bola predložená. Posúdenie takejto žiadosti vo veci samej teda vždy vyžaduje *predchádzajúce stanovisko* členského štátu, ktorý vykonal toto posúdenie, pokiaľ ide o dôvody prevzatia žiadateľa.

20. Vnútroštátny súd vysvetľuje chýbajúce oficiálne stanovisko bulharských orgánov, pokiaľ ide o zodpovednosť Bulharskej republiky za posúdenie žiadosti pána Fathiho, obsahom § 67a ZUB, ktorý stanovuje začatie konania o určenie zodpovedného členského štátu, až keď existujú dôkazy o tom, že iný členský štát by mohol byť považovaný za zodpovedný na základe nariadenia Dublin III. Z uznesenia vnútroštátneho súdu tak žiadnym spôsobom nevyplýva, že bulharské orgány nestanovili svoju právomoc na základe kritérií stanovených nariadením Dublin III, po vylúčení zodpovednosti iného členského štátu, keďže neexistujú dôkazy, ktoré svedčia v tomto zmysle.¹⁴ Ani z návrhu na začatie prejudiciálneho konania nevyplýva, že pán Fathi nebol informovaný o tom, že jeho žiadosť o medzinárodnú ochranu bude posudzovaná bulharskými orgánmi, a už vôbec nie, že by podal akúkoľvek námietku proti takejto právomoci.

21. Okrem toho vnútroštátny súd vylučuje, že by sa malo uplatniť ustanovenie o práve vlastného uváženia podľa článku 17 ods. 1 nariadenia Dublin III, pričom zdôrazňuje, že nie sú známe dôvody, na základe ktorých bola Bulharská republika určená ako zodpovedný členský štát. Preto Súdny dvor nežiada o výklad tohto článku.

22. Za týchto okolností a bez potreby ďalšej analýzy sa vzhľadom na predchádzajúce úvahy domnievam, že na prvú a druhú prejudiciálnu otázku, ktoré položil Administrativen sad Sofija-grad (Správny súd Sofia, Bulharsko), posudzované spoločne, treba odpovedať v tom zmysle, že členský štát, ktorý posúdil žiadosť o medzinárodnú ochranu vo veci samej, ktorá mu je predložená, nie je povinný najprv prijať formálne rozhodnutie, v ktorom uznáva svoju zodpovednosť podľa nariadenia Dublin III, na to, aby pristúpil k takému posúdeniu. Tento členský štát však musí podľa článku 4 ods. 1 tohto nariadenia informovať žiadateľa spôsobmi uvedenými v odseku 2 tohto článku o skutočnosti, že jeho žiadosť bude posúdená príslušnými orgánmi daného členského štátu, ako aj o dôvodoch, ktoré ho viedli k rozhodnutiu o stanovení jeho zodpovednosti podľa tohto nariadenia.

12 Podľa článku 4 ods. 1 nariadenia Dublin III právo na informovanie žiadateľa sa týka všeobecne „uplatňovania“ tohto nariadenia. Písmená a) až f) tohto odseku obsahujú len *demonštratívny* výpočet prvkov, ktoré musia byť žiadateľovi poskytnuté, ako to potvrdzuje použitie slova „najmä“. Ako sa uvádza, toto právo sa preto rozširuje aj na konkrétne uplatnenie kritérií stanovených nariadením Dublin III, a to *aj v prípade, keď sa nepredpokladá nijaké konanie o odovzdaní žiadateľa*.

13 Pozri body 23 až 30 nižšie.

14 V tejto súvislosti uvádzam, že podľa § 67a ZUB rozhodnutie o začatí procesu určovania zodpovedného členského štátu prijíma orgán vykonávajúci osobné pohovory, a teda v zásade po vypočutí žiadateľa.

23. Pokiaľ ide o článok 17 ods. 1 nariadenia Dublin III, ku ktorému dotknuté osoby, ktoré predložili Súdneho dvoru písomné pripomienky, zaujali stanovisko, aj napriek skutočnosti, že jeho výklad nebol požadovaný vnútroštátnym súdom, uvediem iba niekoľko úvah pre prípad, že sa Súdny dvor rozhodne v tejto súvislosti vyjadriť.

24. Uvedený článok s názvom „[U]stanovenia o práve vlastného uváženia“ stanovuje vo svojom odseku 1 prvom pododseku, že „odchylné od článku 3 ods. 1 môže každý členský štát rozhodnúť, že posúdi žiadosť o medzinárodnú ochranu, ktorú mu podal štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti, dokonca aj keď mu podľa kritérií stanovených v tomto nariadení neprislúcha zodpovednosť za takéto posúdenie“. Druhý pododsek toho istého odseku spresňuje, že „členský štát, ktorý sa rozhodne posúdiť žiadosť o medzinárodnú ochranu podľa tohto odseku, sa stane zodpovedným členským štátom a prevezme záväzky súvisiace s takouto zodpovednosťou. V príslušných prípadoch informuje prostredníctvom elektronickej komunikačnej siete „DubliNet“ vytvorenej na základe článku 18 nariadenia [č. 1560/2003] členský štát, ktorý bol predtým zodpovedný, členský štát, ktorý uskutočňuje proces určenia zodpovedného členského štátu alebo členský štát, ktorý bol dožiadaný, aby prevzal žiadateľa, alebo ho prijal späť“. Tretí pododsek stanovuje, že „členský štát, ktorý sa v súlade s týmto odsekom stáva zodpovedným, túto skutočnosť bezodkladne uvedie v systéme Eurodac v súlade s nariadením č. 603/2013¹⁵ doplnením dátumu, kedy bolo prijaté rozhodnutie posúdiť žiadosť“.

25. Článok 17 ods. 1 nariadenia Dublin III uvádza doložku suverenity, ktorá už bola obsiahnutá v článku 3 ods. 2 nariadenia č. 343/2003 (ďalej len „nariadenie Dublin II“)¹⁶ a ktorej základ spočíva v uznaní poskytnutia medzinárodnej ochrany ako výsady štátu. Ako humanitárna doložka uvedená v článku 15 nariadenia Dublin II, ktorá je v súčasnosti obsiahnutá v článku 17 ods. 2 nariadenia Dublin III, doložka suverenity zavádza do systému stanoveného týmto nariadením dôležitý prvok flexibility udeľujúci každému členskému štátu rozhodujúcemu o žiadosti o medzinárodnú ochranu možnosť odchyliť sa od zásady, podľa ktorej je členský štát, určený na základe objektívnych kritérií stanovených uvedeným nariadením, zodpovedný za posúdenie tejto žiadosti.

26. Napriek tomu, že uplatnenie takejto možnosti prevzatia nie je predmetom žiadnej osobitnej podmienky,¹⁷ a že keďže doložka suverenity môže byť v zásade aktivovaná v závislosti od úvah akéhokoľvek druhu,¹⁸ jej použitie bolo obhajované predovšetkým z humanitárnych dôvodov a ako poisťka proti nefunkčnosti dublinského systému, ktorý by mohol viesť k porušovaniu základných práv žiadateľov o medzinárodnú ochranu. V tejto súvislosti Súdny dvor pripustil, najmä v nadväznosti na

15 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 603/2013 z 26. júna 2013 o zriadení systému Eurodac na porovnanie odtlačkov prstov pre účinné uplatňovanie nariadenia (EÚ) č. 604/2013, ktorým sa ustanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, o žiadostiach orgánov členských štátov na presadzovanie práva a Europolu o porovnanie s údajmi v systéme Eurodac na účely presadzovania práva a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1077/2011, ktorým sa zriaďuje Európska agentúra na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 1).

16 Nariadenie Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov (Ú. v. ES L 50, 2003, s. 1; Mim. vyd. 16/006, s. 109).

17 Pozri, pokiaľ ide o článok 3 ods. 2 nariadenia Dublin II, rozsudok z 30. mája 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, bod 36).

18 Pozri v tomto zmysle návrh Komisie, ktorý viedol k prijatiu nariadenia Dublin II, [KOM (2001) 447 v konečnom znení (ďalej len „návrh nariadenia Dublin II“)], s. 11, kde sa spresňuje, že táto možnosť bola zavedená s cieľom umožniť každému členskému štátu zvrchovane sa rozhodovať „v závislosti od politických, humanitárnych alebo praktických aspektov“; pozri tiež rozsudok z 30. mája 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, bod 37). Poukazujem na to, že vo svojom návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanú v jednom z členských štátov štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti (prepracované znenie) zo 4. mája 2016 [COM (2016) 270 final, ďalej len „návrh nariadenia Dublin IV“], Komisia predpokladá obmedzenie rozsahu ustanovenia o práve vlastného uváženia, aby sa zabezpečilo, že sa bude používať len „z humanitárnych dôvodov spojených so širšou rodinou“ (s. 17 – 18 a článok 19 návrhu). „Správa Wikström“, ktorú schválil Európsky parlament ako súčasť nadchádzajúcich medziinštitucionálnych rokovaní o návrhu nariadenia Dublin IV (správa o návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanú v jednom z členských štátov štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti zo 6. novembra 2017, A8-0345/2017), naopak navrhuje zachovať rovnaký rozsah pôsobnosti ustanoveniu o práve vlastného uváženia, ako je v súčasnosti stanovený v článku 17 ods. 1 nariadenia Dublin III, a zaviesť možnosť, aby žiadateľ požiadal o uplatnenie tohto ustanovenia odôvodnenou písomnou žiadosťou (pozri článok 19 ods. 1 návrhu nariadenia Dublin IV, v zmenenom a doplnenom znení, s. 45 a 73 správy).

rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 21. januára 2011 vo veci M.S.S. v. Belgicko a Grécko¹⁹, že napriek jej diskrečnej povahe a širokému rozsahu voľnej úvahy, ktorú priznáva členským štátom,²⁰ doložka suverenity môže za určitých okolností, najmä aby nezhoršila situáciu porušenia základných práv žiadateľa, znamenať pre členské štáty nielen možnosť prevzatia žiadateľa, ale skutočnú povinnosť.²¹

27. Súdny dvor tiež spresnil, pokiaľ ide o článok 3 ods. 2 nariadenia Dublin II, že priznáva členským štátom voľnú úvahu, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou spoločného európskeho azylového systému stanoveného v Zmluve o FEÚ a vytvoreného normotvorcom Únie, a že túto právomoc musia členské štáty vykonávať pri dodržiavaní ostatných ustanovení uvedeného nariadenia a ustanovení Charty.²² Z toho vyplýva, že napriek tomu – na rozdiel od toho, čo uvádza Komisia vo svojom návrhu reformy nariadenia Dublin II (ďalej len „návrh nariadenia Dublin III“)²³ – súhlas žiadateľa nie je potrebný, aby sa aktivovala doložka suverenity,²⁴ toto ustanovenie sa v každom prípade nemôže uplatniť v rozpore so základnými právami žiadateľa.²⁵ Preto nesúhlasím s názorom uvedeným maďarskou vládou v jej písomných pripomienkach, podľa ktorého možnosť prevzatia uznaná v článku 17 ods. 1 nariadenia Dublin III spadá do voľnej úvahy členských štátov a mala by byť úplne vyňatá z akéhokoľvek súdneho preskúmania.

28. S prihliadnutím na vyššie uvedené chcem poukázať na to, že znenie článku 17 ods. 1 prvého pododseku nariadenia Dublin III, ktorý vo zvyšku preberá takmer doslovne²⁶ znenie článku 3 ods. 2 prvej vety nariadenia Dublin II, sa odlišuje od posledného uvedeného v tom, že používa pojem „sa môže rozhodnúť, že posúdiť“ namiesto „môže posúdiť“. Tento vývoj v znení doložky suverenity je uvedený na začiatku článku 17 ods. 1 druhého pododseku nariadenia Dublin III, ktorý uvádza, že „Členský štát, ktorý sa *rozhodne posúdiť* žiadosť o medzinárodnú ochranu podľa tohto odseku, sa stane zodpovedným členským štátom“.²⁷ Okrem toho článok 17 ods. 1 tretí pododsek nariadenia Dublin III, ktorý nemá ekvivalent v článku 3 ods. 2 nariadenia Dublin II, uvádza, že členský štát, ktorý pristúpil k prevzatíu žiadosti o medzinárodnú ochranu, uvedie v systéme Eurodac v súlade s nariadením č. 603/2013 *dátum*, kedy bolo prijaté *rozhodnutie* posúdiť žiadosť.

19 Rozsudok z 21. januára 2011 (ECLI:CE:ECHR:2011:0121JUD003069609)

20 Pozri rozsudok z 30. mája 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, bod 38).

21 Pozri rozsudok z 21. decembra 2011, N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865, bod 98), ktorý zosúladením, pokiaľ ide o výsledok, s rozsudkom ESLP z 21. januára 2011, M.S.S. v. Belgicko a Grécko (citovaným v bode 88 rozsudku N. S. a i.), sleduje trochu iný logický priebeh s cieľom zachovať funkčnosť dublinského systému. Pozri v tomto zmysle neexistenciu povinnosti uplatniť článok 17 ods. 1 nariadenia Dublin III v situácii, keď zdravotný stav žiadateľa o azyl neumožní jeho odovzdanie v krátkodobom horizonte do príslušného členského štátu, rozsudok zo 16. februára 2017, C. K. a i. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 88).

22 Pozri rozsudok z 21. decembra 2011, N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865, najmä body 64 až 69). Pozri tiež, pokiaľ ide o článok 17 ods. 1 nariadenia Dublin III, rozsudok zo 16. februára 2017, C. K. a i. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 54), v ktorom Súdny dvor konštatoval, že otázka uplatnenia zo strany členského štátu ustanovenia o práve vlastného uváženia uvedeného v tomto ustanovení nepatrí do rozsahu pôsobnosti samotného vnútroštátneho práva a výkladu, ktorý mu priznáva ústavný súd tohto členského štátu, ale predstavuje otázku výkladu práva Únie v zmysle článku 267 ZFEÚ.

23 KOM(2008) 820 v konečnom znení, z 3. decembra 2008.

24 Pozri návrh nariadenia Dublin III, bod 4, s. 9; súhlas žiadateľa sa očakával, „aby sa zabezpečilo, že ustanovenie o uplatnení zvrchovanosti sa nebude uplatňovať proti záujmom žiadateľa“. Súhlas žiadateľa bol požadovaný aj v článku 3 ods. 4 dohovoru o určení štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej v jednom z členských štátov Európskych spoločenstiev – Dublinské nariadenie (Ú. v. ES C 254, 1997, s. 1). Vypustenie podmienky súhlasu dotknutej osoby sa zakladá na trochu zjednodušenej myšlienke, podľa ktorej jej súhlas môže byť predpokladaný vzhľadom na to, že podala žiadosť o medzinárodnú ochranu v krajine, ktorá vykonáva ustanovenia o práve vlastného uváženia.

25 Metóda na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl je založená na objektívnych a *spravodlivých* kritériách ako pre členské štáty, *tak aj pre dotknuté osoby* (pozri najmä odôvodnenie 5 nariadenia Dublin III). Preto nemožno vylúčiť, že výnimka z uplatňovania týchto kritérií pomocou ustanovenia o práve vlastného uváženia by mohla byť v konečnom dôsledku na úkor žiadateľa, napríklad v rozpore s právom na jednotu rodiny.

26 Rozdiely v znení zodpovedajú zmenám, ktoré boli vložené do celého nariadenia Dublin III („žiadosť o medzinárodnú ochranu“ namiesto „žiadosť o azyl“ a rozšírenie kategórie osôb oprávnených podať takúto žiadosť na osoby bez štátnej príslušnosti).

27 Kurzívou zvýraznil generálny advokát. Druhá veta článku 3 ods. 2 nariadenia Dublin II uvádzala, že „v takomto prípade sa tento členský štát stane zodpovedným členským štátom v zmysle tohto nariadenia“.

29. Tieto zmeny podľa môjho názoru vyjadrujú zámer normotvorcu formalizovať proces využitia doložky suverenity a objasniť podmienky jej aktivácie, ako to okrem iného vyplýva z návrhu nariadenia Dublin III,²⁸ čo sa vysvetľuje tiež požiadavkou zabrániť tomu, aby výkon možnosti prevzatia členským štátom nezahrňal viaceré postupy preskúmania a nakoniec predstavoval faktor neefektívnosti systému.

30. Na základe vyššie uvedených úvah sa skôr prikláňam k názoru, že použitie doložky suverenity obsiahnutej v článku 17 ods. 1 nariadenia Dublin III vyžaduje od členského štátu, ktorý má záujem ju uplatniť, aby prijal formálne rozhodnutie v tomto zmysle.

31. V každom prípade v súlade so záverom, ku ktorému som dospel v bode 22 vyššie, sa domnievam, že v tejto veci podľa článku 4 ods. 1 nariadenia Dublin III má žiadateľ právo byť informovaný o prevzatí jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu podľa článku 17 ods. 1 tohto nariadenia, hneď ako tak rozhodne členský štát, ktorý má v úmysle tak urobiť.

B. O tretej prejudiciálnej otázke

32. Svojou treťou prejudiciálnou otázkou, ktorej obsah je ťažké zistiť, sa javí, že vnútroštátny súd v podstate žiada v zásade Súdny dvor, aby rozhodol, či podľa článku 46 ods. 3 smernice 2013/32 musí vnútroštátny súd konajúci o žalobe, ktorú podal žiadateľ o medzinárodnú ochranu proti rozhodnutiu o zamietnutí jeho žiadosti, *ex offico* overiť, či ustanovenia nariadenia Dublin III sa uplatňujú na tohto žiadateľa v situácii, keď členský štát, ktorý pristúpil k posúdeniu žiadosti, neprijal výslovné rozhodnutie o svojej zodpovednosti rozhodovať o tejto žiadosti na základe kritérií uvedeného nariadenia, a ak vyplýva, že tento členský štát neuplatnil ustanovenie o práve vlastného uváženia stanovené v článku 17 ods. 1 uvedeného nariadenia.

33. Vnútroštátny súd vychádza z predpokladu, že ak členský štát, ktorý pristúpil k posúdeniu žiadosti o medzinárodnú ochranu, neprijal výslovné rozhodnutie, pokiaľ ide o uplatnenie kritérií zodpovednosti nariadenia Dublin III, otázka, či žiadosť patrí do pôsobnosti uvedeného nariadenia, by nebola vyriešená. Vnútroštátny súd sa pýta, či je povinný *ex offico* posúdiť túto otázku vzhľadom na to, že podľa odôvodnenia 54 smernice 2013/32 sa má táto smernica uplatňovať na žiadateľov, na ktorých sa vzťahuje nariadenie Dublin III „popri ňom a bez toho, aby boli dotknuté jeho ustanovenia“.

34. Ako som uviedol v bode 12 vyššie, takýto predpoklad je nesprávny, otázka, či členský štát, ktorý je za zodpovedný za vecné posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. b) nariadenia Dublin III, ktorá mu bola predložená, uplatnil alebo neuplatnil kritériá stanovené uvedeným nariadením na určenie svojej vlastnej zodpovednosti s cieľom vykonať takéto posúdenie, nie je relevantná na účely zistenia, či táto žiadosť patrí do pôsobnosti nariadenia Dublin III. V prejednávanej veci, ako som už zdôraznil v bodoch 13 a 14 vyššie, žiadosť pána Fathiho patrí do pôsobnosti uvedeného nariadenia, a to aj v prípade absencie výslovného rozhodnutia bulharských orgánov, pokiaľ ide o ich zodpovednosť na základe nariadenia Dublin III týkajúcu sa posúdenia tejto žiadosti.

35. Na základe vyššie uvedených úvah navrhujem odpovedať na tretiu prejudiciálnu otázku v tom zmysle, že v situácii, akou je situácia vo veci samej, v ktorej členský štát, ktorý pristúpil k posúdeniu žiadosti o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. b) nariadenia Dublin III, ktorá mu bola predložená, neprijal výslovné rozhodnutie týkajúce sa jeho zodpovednosti podľa tohto nariadenia rozhodovať o tejto žiadosti, a ak vyplýva, že tento členský štát neuplatnil ustanovenie o práve vlastného uváženia uvedené v článku 17 ods. 1 toho istého nariadenia, nie je úlohou vnútroštátneho súdu, ktorý rozhoduje o žalobe proti rozhodnutiu o zamietnutí uvedenej žiadosti, overiť *ex offico*, či sa uvedené nariadenie uplatňuje na žiadateľa.

²⁸ Pozri návrh nariadenia Dublin III, bod 4, s. 9, v ktorom Komisia uvádza, že „spresňujú sa aj viaceré aspekty postupu v prípade využitia ustanovení o práve vlastného uváženia“.

36. Na rozdiel od maďarskej vlády a Komisie si nemyslím, že by tretia prejudiciálna otázka mohla byť vykladaná v tom zmysle, že vnútroštátny súd sa pýta Súdneho dvora, či mu prináleží posúdiť *ex offio* otázku, či zodpovednosť orgánov, ktoré pristúpili k posúdeniu žiadosti o medzinárodnú ochranu, bola správne stanovená na základe kritérií a pravidiel stanovených v nariadení Dublin III.

37. Ak by to však Súdny dvor mal vykladať v tomto zmysle, obmedzím sa na to, že normotvorca Únie chcel viesť konanie o určenie zodpovedného členského štátu v zmysle nariadenia Dublin III a konanie o vecnom posúdení žiadosti o medzinárodnú ochranu oddelene. Na jednej strane podľa článku 2 písm. d) nariadenia Dublin III, na účely tohto nariadenia sa pod pojmom „posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu“ rozumie „akékoľvek posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, alebo rozhodnutie alebo rozsudok o žiadosti o medzinárodnú ochranu uskutočnené alebo prijaté príslušnými orgánmi v súlade so smernicou [2013/32] a smernicou [2011/95], s výnimkou postupov na určenie zodpovedného členského štátu podľa [tohto] nariadenia“,²⁹ na strane druhej, ako sa uvádza v odôvodnení 53 smernice 2013/32, táto smernica sa nevzťahuje na konania medzi členskými štátmi, ktoré upravuje nariadenie Dublin III.

38. Preto nie je úlohou vnútroštátneho súdu, ktorý rozhoduje o žalobe proti rozhodnutiu prijatému v konaní o posúdení žiadosti o medzinárodnú ochranu, ako je definované v článku 2 písm. d) nariadenia Dublin III, preskúmať *ex offio*, či postup určovania členského štátu zodpovedného podľa tohto nariadenia bol vedený správne, a v prípade, že členský štát, ktorý pristúpil k posúdeniu uvedenej žiadosti, je skutočne ten, ktorý na základe pravidiel a kritérií stanovených týmto nariadením, mal byť určený ako zodpovedný.

C. O štvrtej, piatej a siedmej prejudiciálnej otázke

39. Prostredníctvom svojej štvrtej a piatej prejudiciálnej otázky sa vnútroštátny súd pýta Súdneho dvora, či ide o dôvod prenasledovania na základe náboženského vyznania, ak sa vyhlásenia žiadateľa a dokumenty, ktoré predložil, nevzťahujú na všetky prvky pojmu „náboženstvo“, ako je definované v článku 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95, a najmä, ak sa takéto vyhlásenia a dokumenty netýkajú charakteristických aspektov príslušnosti k náboženstvu, ktoré by umožnili údajným aktérom prenasledovania predpokladať, že žiadateľ patrí k danému náboženstvu. Svojou siedmou prejudiciálnou otázkou chce vnútroštátny súd zistiť, či sa v takej situácii môže vyžadovať od žiadateľa, aby odôvodnil chýbajúce prvky tvoriace pojem „náboženstvo“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95, ak by sa bez týchto informácií mala jeho žiadosť zamietnuť ako nedôvodná.

40. V súlade s článkom 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95 „členské štáty zohľadnia pri posudzovaní dôvodov pre prenasledovanie tieto prvky: ...; b) pojem náboženstvo bude zahŕňať najmä zastávanie teistického, neteistického a ateistického presvedčenia, účasť alebo zdržanie sa oficiálnych bohoslužieb v súkromí alebo na verejnosti, sám alebo v spoločnosti iných, iné náboženské úkony alebo prejavy názoru alebo formy osobného alebo spoločného postoja, ktorý je založený na náboženskom presvedčení alebo ktorý je ním nariadený...“.

²⁹ Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

41. Toto ustanovenie poskytuje širokú definíciu pojmu „náboženstvo“, zahŕňajúc všetky jeho zložky, či už verejné alebo súkromné, kolektívne alebo individuálne.³⁰ Tento pojem, ktorý je do značnej miery inšpirovaný štandardami vypracovanými v kontexte medzinárodného práva ľudských práv³¹ a prevzatými UNHCR,³² sa neobmedzuje na tradičné náboženstvá, ktoré obsahujú inštitucionálne prvky alebo praktiky analogické s praktikami tradičných náboženstiev, ale zahŕňa akékoľvek náboženské presvedčenie alebo vieru, a to aj menšinové,³³ ako aj odmietnutie dodržiavať určité náboženstvo alebo mať náboženské presvedčenie. Zahŕňa ako samotnú skutočnosť mať náboženské presvedčenie aj v prípade neexistencie akéhokoľvek jeho vonkajšieho prejavu, tak aj verejný prejav týchto presvedčení, dodržiavanie náboženských obradov alebo aj náboženské vzdelávanie. Náboženstvo je uvádzané ako „viera“, „identita“ alebo „spôsob života“.³⁴ Tieto tri aspekty definície zahŕňajú vzťah osoby k viere veľmi odlišne. Prvý teda predpokladá dobrovoľné pristúpenie k niekoľkým zásadám, zatiaľ čo náboženstvo ako identita, ktorá je základom mnohých prípadov prenasledovania na celom svete, vychádza skôr z existencie rodinných, kultúrnych, etnických alebo národných väzieb, ktoré skôr definujú príslušnosť osoby k určitej komunite než prihlásenie sa k určitej viere. Napokon, ako spôsob života, môže náboženstvo zaberat nielen duchovnú sféru osoby, ale tiež zasiahnuť rôzne aspekty jej existencie, ukladať veľmi rôznorodé pravidlá správania (modlitby, obrady, ceremónie, stanovené obliekanie alebo stravovanie, náboženské vzdelávanie, prozelytizmus, atď.), ktoré sa môžu dostať do konfliktu, viac alebo menej otvoreného, s právnymi predpismi konkrétneho štátu.³⁵

42. Z rozsahu pojmu „náboženstvo“ definovaného v článku 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95 – ktorý odráža snahu normotvorcu Únie, pokiaľ je to možné, pokrývať rôzne aspekty tohto pojmu –, vyplýva, že nemožno vyžadovať od žiadateľa o medzinárodnú ochranu odvolávajúceho sa na riziko prenasledovania z dôvodov spojených s náboženstvom, aby na účely podpory svojich tvrdení o náboženskom presvedčení poskytol údaje k všetkým prvkom uvedeného pojmu. Konkrétne, keďže tento pojem zahŕňa aj samotnú skutočnosť mať náboženské presvedčenie, nemožno vyžadovať, aby takýto žiadateľ vykonával vo verejnej sfére akty súvisiace s jeho presvedčením alebo požadované presvedčením alebo sa zdržal aktov nezlučiteľných s týmto presvedčením, a ešte menej, aby preukázal v tomto ohľade vecnú správnosť svojich tvrdení na podporu listinných dôkazov.

43. Tento záver je nepriamo potvrdený zásadou uvedenou Súdny dvorom v rozsudku z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 65), podľa ktorej existencia prenasledovania z náboženských dôvodov nie je preukázaná v závislosti od prvku slobody náboženského vyznania, ktorý bol dotknutý, ale v závislosti od povahy vykonanej represie.³⁶ Z toho vyplýva, že závažnosť opatrení a sankcií, ktoré sú alebo môžu byť prijaté voči dotknutej osobe, určuje, či ide o prenasledovanie.³⁷ Takéto opatrenia a sankcie dosahujúce požadovanú závažnosť na to, aby sa

30 Pozri rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 63), pokiaľ ide o článok 10 ods. 1 písm. b) smernice 2004/83, ktorý mal rovnaký obsah ako zodpovedajúce ustanovenie smernice 2011/95.

31 Pozri najmä *CCPR General Comment N° 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion)*, Rada OSN pre ľudské práva (UNHRC), 30. júl 1993, dostupný na <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>, týkajúci sa článku 18 Všeobecnej deklarácie ľudských práv.

32 Pozri *Usmernenia o medzinárodnej ochrane č. 6: Žiadosti o azyl založené na náboženstve v zmysle článku 1A (2) Dohovoru z r. 1951 Dohovoru a/alebo Protokolu z r. 1967 týkajúceho sa právneho postavenia utečencov* z 28. apríla 2004 (ďalej len „usmernenia týkajúce sa žiadostí o azyl založené na náboženstve“).

33 Tamtiež, body 1 a 2.

34 Pozri UNHCR, usmernenia týkajúce sa žiadostí o azyl založených na náboženskom vyznaní, bod 5 a nasl.

35 Pre prehľad otázok, ktoré obsahuje posúdenie žiadostí o medzinárodnú ochranu založenú na strachu z prenasledovania z náboženských dôvodov, pozri GUNN, T. J.: *The Complexity of Religion in Determining Refugee Status*, dostupný na adrese <http://www.unhcr.org/protection/globalconsult/3e5f2f7f6/complexity-religion-determining-refugee-status-t-jeremy-gunn.html>.

36 Pozri rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 65). V tom istom zmysle pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bot v spojených veciach Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:224, bod 52).

37 Pozri rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 66).

mohlo jednať o prenasledovanie alebo riziko prenasledovania, môžu byť prijaté alebo sa môžu prijať aj v prípade neexistencie vonkajších prejavov náboženského presvedčenia dotknutej osoby, napr. iba z dôvodu jej konvertovania, jej odmietnutia dodržiavať úradné náboženstvo jej krajiny pôvodu alebo jej príslušnosti k určitému náboženskému spoločenstvu.³⁸

44. Okrem toho z článku 10 ods. 2 smernice 2011/95 – podľa ktorého pri posudzovaní, či žiadateľ má oprávnenú obavu z prenasledovania, je irelevantné, či má skutočne charakteristiku spojenú s dôvodom prenasledovania za predpokladu, že táto charakteristika mu bola pripísaná aktérom prenasledovania –, vyplýva, že nie je vždy potrebné, aby bolo možné rozhodnúť o žiadosti o medzinárodnú ochranu odôvodnenej obavou z prenasledovania z dôvodu náboženského vierovyznania, posúdiť dôveryhodnosť náboženského presvedčenia žiadateľa v rámci posúdenia skutočností a okolností podľa článku 4 uvedenej smernice.³⁹

45. Je potrebné pripomenúť, že podľa tohto článku posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu musí zahŕňať posúdenie tejto žiadosti na individuálnom základe pri zohľadnení najmä všetkých príslušných skutočností týkajúcich sa krajiny pôvodu dotknutej osoby v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti, príslušných vyhlásení a dokumentácie predloženej žiadateľom, ako aj jeho individuálneho postavenia a osobných okolností.⁴⁰ Toto posudzovanie sa uskutočňuje v dvoch rôznych etapách. Prvá etapa sa týka určenia skutkových okolností, ktoré môžu predstavovať dôkazy na podporu žiadosti, kým druhá etapa sa týka právneho posúdenia týchto dôkazov, pričom spočíva v rozhodnutí o tom, či sú s ohľadom na skutočnosti charakterizujúce konkrétny prejednávany prípad splnené hmotnoprávne podmienky na priznanie medzinárodnej ochrany stanovené v článkoch 9 a 10 alebo 15 smernice 2011/95. V rámci prvej etapy, do ktorej patria štvrtá, piata a siedma prejudiciálna otázka, ktoré položil vnútroštátny súd, sa členské štáty môžu domnievať, že obvykle prináleží žiadateľovi predložiť všetky dôkazy potrebné na zdôvodnenie jeho žiadosti, nič to nemení na tom, že je na dotknutom členskom štáte, aby spolupracoval s takýmto žiadateľom v štádiu určenia skutočností relevantných pre túto žiadosť v súlade s článkom 4 ods. 1 uvedenej smernice.⁴¹

46. Okrem toho orgány zodpovedné za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu by mali v prípade potreby tiež zohľadniť poskytnuté vysvetlenia, pokiaľ ide o nedostatok dôkazov a všeobecnej dôveryhodnosti žiadateľa. Okrem toho v rámci overení vykonávaných týmito orgánmi na základe článku 4 smernice 2011/95, ak niektoré aspekty vyhlásení žiadateľa o azyl nie sú podložené písomnými alebo inými dôkazmi, tieto aspekty nevyžadujú potvrdenie, ak sú splnené kumulatívne podmienky stanovené v článku 4 ods. 5 písm. a) až e) tej istej smernice.⁴²

47. Pokiaľ ide o žiadosti o medzinárodnú ochranu založené na obave z prenasledovania z náboženských dôvodov, ktorých posúdenie je často veľmi zložitú, je potrebné najmä zohľadniť, okrem individuálneho postavenia a osobnej situácie žiadateľa, jeho presvedčenia týkajúce sa náboženstva a okolnosti jeho nadobudnutia, spôsob, akým vníma svoju vieru a ako ňou žije (alebo nedostatok jeho viery), jeho vzťah

38 Aj keď len samotná príslušnosť k určitému náboženskému spoločenstvu obvykle nepostačuje na preukázanie dôvodnosti žiadosti o priznanie postavenia utečenca, môžu existovať špecifické okolnosti, za ktorých bude táto samotná príslušnosť dostatočným odôvodnením, najmä ak je situácia v krajine pôvodu taká, že atmosféra neistoty existuje aj pre člena tejto skupiny. Pozri UNHCR, *Príručka postupov a kritérií, ktoré sa majú uplatňovať pri určovaní postavenia utečenca z hľadiska Dohovoru z roku 1951 a Protokolu z roku 1967 o právnom postavení utečencov*, január 1992, bod 73; *Guidelines on International Protection: Religion-based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 28. apríl 2004, bod 14.

39 Pozri analogicky rozsudok z 25. januára 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, body 31 a 32). Pozri tiež UNHCR, *Guidelines on Religion-based Refugee Claims*, bod 9.

40 Pozri rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 41), a analogicky rozsudky z 26. februára 2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117, bod 26), a z 9. februára 2017, M (C-560/14, EU:C:2017:101, bod 36). Súdny dvor navyše spresnil, že prináleží príslušným orgánom, aby prispôsobili svoje spôsoby posúdenia vyhlásení a písomných alebo iných dôkazov v závislosti od vlastných charakteristík každej kategórie žiadosti o medzinárodnú ochranu pri rešpektovaní práv zaručených Chartou; pozri rozsudky z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 36), a z 2. decembra 2014, A a i. (C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 54).

41 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. novembra 2012, M. (C-277/11, EU:C:2012:744, body 64 a 65), a z 2. decembra 2014, A a i. (C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 56).

42 Pozri rozsudok z 2. decembra 2014, A a i. (C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 58).

k doktrinálnym, rituálnym alebo normatívnym aspektom náboženstva, o ktorom uvádza, že k nemu prináleží alebo od ktorého sa plánuje odchýliť, či má prípadne špecifickú úlohu pri prenášaní jeho viery, napríklad vzdelávaním alebo prozelytizmom, ako aj vzájomné pôsobenia medzi náboženskými faktormi a faktormi identity, etnickými faktormi⁴³ alebo pohlavím.

48. Aj keď skutočnosti, ktoré som uviedol vyššie, umožňujú poskytnúť informácie o tom, čo znamená náboženstvo pre žiadateľa o medzinárodnú ochranu, a lepšie pochopiť spôsob, akým by bol dotknutý obmedzeniami výkonu jeho slobody náboženského vyznania v jeho krajine pôvodu, je dôležité zdôrazniť, že pri posúdení žiadosti založenej na obave z prenasledovania z náboženských dôvodov, otázka, čo zahŕňa pojem „náboženstvo“ *pre (potenciálnych) aktérov prenasledovania*, má zásadný význam. Odpoveď na túto otázku umožní určiť postoj, aký možno očakávať od týchto aktérov voči viere alebo náboženskej identite žiadateľa, ako aj vo vzťahu ku konaniam (alebo opomenutiam⁴⁴), ktoré predstavujú vonkajšie prejavy.⁴⁵

49. V prípade pána Fathiho, ktorý je kurdskeho pôvodu, skutočnosť, že konvertoval na kresťanskú vieru a spôsob tohto konvertovania, jeho účasť na vysielaní kresťanského kanálu zakázaného v jeho krajine pôvodu, jeho zatknutie a jeho výsluch pred orgánmi tejto krajiny, ako aj jeho priznania týkajúce sa jeho konvertovania počas jeho zadržania, sú takými skutočnosťami, ktoré bola DAB povinná zohľadniť v tejto prvej fáze svojho posúdenia spolu s relevantnými skutočnosťami týkajúcimi sa krajiny pôvodu žiadateľa v súlade s článkom 4 ods. 3 písm. a) smernice 2011/95.

50. Na základe vyššie uvedených úvah navrhujem odpovedať na štvrtú, piatu a siedmu prejudiciálnu otázku posudzované spoločne, že článok 10 ods. 1 písm. b) a článok 10 ods. 2 smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že žiadateľ o medzinárodnú ochranu, ktorý uvádza na podporu svojej žiadosti riziko prenasledovania z dôvodov spojených s náboženstvom, nemusí na podporu svojich tvrdení týkajúcich sa jeho náboženského presvedčenia predložiť vyhlásenia alebo dodať dokumenty k všetkým prvkom pojmu „náboženstvo“, ako je definované v článku 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95. Konkrétne takýto žiadateľ nemusí nevyhnutne pod sankciou zamietnutia jeho žiadosti preukázať, že vykonával akty vo verejnej sfére súvisiace s jeho presvedčením alebo požadované presvedčením alebo že sa zdržal aktov nezlučiteľných s týmto presvedčením, ani nemusí na podporu listinných dôkazov preukázať vecnú správnosť svojich tvrdení v tomto ohľade.

D. O šiestej prejudiciálnej otázke

51. Svojou šiestou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či, a prípadne za akých okolností, môžu obmedzenia slobody náboženského vyznania stanovené v štáte pôvodu žiadateľa, ako zákaz prozelytizmu alebo zákaz aktov, ktoré sú v rozpore s úradným náboženstvom tohto štátu, ktoré sú odôvodnené cieľom ochrany verejného poriadku v tejto krajine, predstavovať akty prenasledovania podľa článku 9 ods. 1 a 2 smernice 2011/95 v spojení s článkom 10 Charty. Vnútroštátny súd sa tiež pýta, či samotná existencia takýchto zákazov, a to aj vtedy, ak sa netýkajú konkrétneho náboženstva, stačí na to, aby to viedlo k prenasledovaniu v prípade, ak ich porušenia sa trestá trestom smrti.

52. Článok 9 smernice 2011/95 definuje prvky, ktoré umožňujú domnievať sa, že ide o čin prenasledovania v zmysle článku 1 časti A Ženevského dohovoru. Podľa článku 9 ods. 1 písm. a) uvedenej smernice takýto čin musí „byť svojou povahou dostatočne vážny alebo opakovaný tak, aby predstavoval vážne porušovanie základných ľudských práv, najmä práv, na ktoré sa nevzťahuje výnimka podľa článku 15 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

43 Ako zdôrazňuje UNHCR vo svojich *Guidelines on Religion-based Refugee Claims*, orgány, ktoré posudzujú žiadosti o medzinárodnú ochranu na základe náboženských dôvodov, musia venovať osobitnú pozornosť prepojeniu medzi etnickými a náboženskými faktormi [pozri bod 27 písm. d)].

44 V prípade konvertovania nestačí zohľadniť spôsob, akým je veriaci náboženstva, na ktoré konvertoval žiadateľ, vnímaný v krajine pôvodu žiadateľa, ale je potrebné takisto zvážiť spôsob, akým je vnímaná osoba, ktorá opustila úradné náboženstva v tejto krajine, aby prijala iné.

45 Pozri v tomto zmysle GUNN, T. J., c. d., s. 13 – 14.

slobôd“.⁴⁶ Podľa článku 9 ods. 2 písm. b) a c) akty prenasledovania v zmysle odseku 1 môžu mať formu „zákonných, správnych, policajných a/alebo súdnych opatrení, ktoré sú samotné diskriminačné alebo ktoré sú vykonávané diskriminačným spôsobom“ a „stíhania alebo potrestania, ktoré je neúmerné alebo diskriminačné“.

53. Právo na slobodu náboženského vyznania uvedené v článku 10 ods. 1 Charty⁴⁷ korešponduje s právom zaručeným v článku 9 EDLP.⁴⁸

54. Ako Súdny dvor uviedol v bode 57 rozsudku z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518), sloboda náboženského vyznania je jedným zo základov demokratickej spoločnosti a predstavuje základné ľudské právo. Zásah do práva na slobodu náboženského vyznania môže byť taký závažný, že ho možno prirovnať k prípadom uvedeným v článku 15 ods. 2 EDLP, na ktoré v úvode odkazuje článok 9 ods. 1 smernice 2011/95 na účely vymedzenia, ktoré činy sa majú predovšetkým považovať za prenasledovanie.

55. To však neznamená, ako to Súdny dvor spresnil v bodoch 58 a 59 toho istého rozsudku, že každý zásah do práva na slobodu náboženského vyznania zaručeného v článku 10 ods. 1 Charty predstavuje čin prenasledovania, ktorý by ukladal príslušným orgánom priznať postavenie utečenca v zmysle článku 2 písm. d) smernice 2011/95 tomu, kto je vystavený predmetnému zásahu, pričom na to, aby sa dotknuté činy mohli považovať za prenasledovanie, je potrebná existencia „závažného porušovania“ uvedenej slobody postihujúca dotknutú osobu značným spôsobom. Okrem toho „porušenie práva na slobodu náboženského vyznania teda môže predstavovať prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 písm. a) smernice [2011/95], ak žiadateľovi o azyl z dôvodu výkonu tejto slobody v jeho krajine pôvodu vzniká skutočné riziko, najmä že bude prenasledovaný alebo že bude zo strany jedného z aktérov vymenovaného v článku 6 [tejto] smernice predmetom neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestov.“⁴⁹

56. Zo zásad stanovených Súdnym dvorom uvedených vyššie vyplýva, že existencia prenasledovania z náboženských dôvodov závisí jednak od závažnosti zásahu do slobody náboženského vyznania žiadateľa o azyl – zásah musí predstavovať porušenie tejto slobody – a na druhej strane závažnosti aktov, ktorým je žiadateľ z dôvodu výkonu tejto slobody v jeho krajine pôvodu vystavený, pričom tieto dve časti sú navzájom nezávislé.⁵⁰

46 Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaný v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „EDLP“).

47 Článok 10 Charty, nazvaný „sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania“, stanovuje vo svojom odseku 1, že „každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Toto právo zahŕňa slobodu zmeniť svoje náboženské vyznanie alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo vieru sám alebo spoločne s inými, či už verejne alebo súkromne, bohoslužbou, vyučovaním, vykonávaním úkonov a zachovávaním obradov“.

48 Pozri rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 56).

49 Pozri rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 67). Poukazujem na to, že definícia „prenasledovanie“, ktorú Súdny dvor prijal v tomto bode 67, sa odlišuje od užšej definície, ktorá vyplýva z bodu 61 tohto istého rozsudku, pokiaľ ide o požadovanú úroveň závažnosti rizika, ktoré podstupuje žiadateľ o azyl. Zatiaľ čo v uvedenom bode 67 Súdny dvor odkazuje na „skutočné riziko, najmä že bude prenasledovaný alebo že bude predmetom neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestov“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát), bod 61 vylučuje, že „činy..., ktorých závažnosť sa nerovná závažnosti porušenia základných ľudských práv, na ktoré sa nevzťahuje výnimka podľa článku 15 ods. 2 EDLP“, by mohli byť považované za prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 smernice 2011/95 a článku 1 A Ženevského dohovoru. V tejto súvislosti zdôrazňujem, že definícia prevzatá v bode 67 vyššie sa zdá byť viac v súlade so znením článku 9 ods. 1 písm. a) smernice 2011/95, ktoré odkazuje *iba príkladne*, ako to uznáva aj Súdny dvor v bode 57 toho istého rozsudku, na činy, ktorých závažnosť sa môže prirovnať k prípadom uvedeným v článku 15 ods. 2 EDLP.

50 Teda činy, ktoré predstavujú závažné porušenie slobody náboženského vyznania, môžu byť samy činmi prenasledovania, ako aj menej významné obmedzenia tejto slobody, pokiaľ ich represia dosiahla požadovaný stupeň závažnosti.

57. V tomto kontexte skutočnosť, že obmedzenia slobody náboženského vyznania v krajine pôvodu žiadateľa, ako aj sankcie za porušovanie zákazov spojených s takýmito obmedzeniami, sú odôvodnené požiadavkou zachovania verejného poriadku, bezpečnosti, verejného zdravia alebo morálky verejnosti v tejto krajine, neumožňuje automaticky vylúčiť existenciu prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95, ktorá musí byť odlišená od legitímneho sledovania takéhoto cieľa.⁵¹

58. Vnútroštátny súd zdôrazňuje, že obmedzenia slobody náboženského vyznania určené na ochranu verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti alebo na ochranu práv a slobôd iných sú povolené v právnych predpisoch určitých členských štátov, v súlade s článkom 52 ods. 1 Charty.⁵² Vnútroštátny súd sa pýta, či s prihliadnutím na spresnenie, ktoré Súdny dvor uviedol v bode 66 rozsudku zo 7. novembra 2013, X a i. (C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720), pokiaľ ide o pojem „sexuálna orientácia“,⁵³ môžu konania predstavujúce trestné činy podľa vnútroštátneho práva členských štátov patriť pod pojem „náboženstvo“ v zmysle práva Únie, a či represia za takéto konania v krajine pôvodu žiadateľa môže predstavovať čin prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95.

59. Ak je potrebné domnievať sa analogicky s tým, čo Súdny dvor uviedol v bode 66 rozsudku zo 7. novembra 2013, X a i. (C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720), že pojem „náboženstvo“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95 sa v zásade netýka činov považovaných za trestné podľa vnútroštátneho práva členských štátov, naopak skutočnosť, že tieto právne predpisy môžu stanoviť obmedzenia výkonu slobody náboženského vyznania tým, že zakazujú určité konania a trestajú porušenie týchto zákazov sankciami trestnej povahy, či dokonca trestom odňatia slobody,⁵⁴ neumožňuje vyvodiť nijaký konečný záver, pokiaľ ide o výklad a uplatnenie pojmu „činy prenasledovania“ v zmysle článku 9 smernice 2011/95, a najmä nijako neopravňuje vylúčiť automaticky z rozsahu pôsobnosti tohto pojmu represie za tie isté porušenia v krajine pôvodu žiadateľa. Na jednej strane správanie, ktoré môže byť zakázané, a zásahy do slobody náboženského vyznania, ktoré z toho vyplývajú, sa môžu radikálne líšiť v závislosti od použitej definície pojmov v jednotlivých právnych poriadkoch, ktoré určujú prvky skutkovej podstaty protiprávneho konania,⁵⁵ ako aj konceptov, akými sú pojmy „verejný poriadok“, „verejná bezpečnosť“ alebo „morálka“, pokiaľ ide o ciele, sledované takýmito zákazmi. Na strane druhej, a zásadnejšie, nemožno v každom prípade ignorovať závažnosť represie spojenej so spáchaním takýchto trestných činov, ako aj prípadne neprímeranú alebo diskriminačnú povahu konkrétne uvedených a uplatňovaných trestov.

60. Pokiaľ ide o otázku, či samotná okolnosť, že právne predpisy štátu pôvodu žiadateľa o azyl kriminalizujú a ukladajú trest odňatia slobody, či dokonca trest smrti, za konanie spojené s výkonom slobody náboženského vyznania – ako napríklad náboženské konvertovanie, verejné prejavovanie svojej viery, účasť na verejnosti alebo v súkromí na náboženských obradoch, náboženské vzdelávanie alebo prozelytizmus –, sama osebe nepostačuje na konštatovanie existencie prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95, domnievam sa, že odpoveď na túto otázku závisí v značnej miere od rozsahu, v akom sa takéto sankcie skutočne uplatňujú.

51 Pokiaľ ide o podmienky, za ktorých môžu byť povolené obmedzenia slobody náboženského vyznania, pozri najmä *CCPR General Comment N° 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion)*, 30. júl 1993, Rada OSN pre ľudské práva (UNHRC), CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, dostupné na adrese: <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>.

52 Na preskúmanie právnych predpisov členských štátov Rady Európy v tejto oblasti, pozri štúdiu z roku 2010, ktorú vydala Rada Európy, *Blasfemy, insult and hatred: finding answers in a democratic society*, s. 18 a nasl., dostupnú na <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD%282010%29047-e#page=19>.

53 V uvedenom bode 66 Súdny dvor spresnil, že „podľa znenia článku 10 ods. 1 písm. d) smernice sexuálna orientácia sa nemôže chápať za zahŕňajúcu činy považované za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov“.

54 Rovnako ako maďarská vláda sa domnievam, že táto otázka je čisto špekulatívna a nie je relevantná pre riešenie sporu vo veci samej.

55 Napríklad na účely využitia odkazu uskutočneného vnútroštátnym súdom na grécke právne predpisy o šírení náboženstva, o ktorom rozhodoval Európsky súd pre ľudské práva vo svojom rozsudku z 25. mája 1993, *Kokkinakis v. Grécko* (CE:ECHR:1993:0525JUD001430788), je evidentné odlišný vplyv na výkon slobody náboženského vyznania podľa toho, či sa definuje „prozelytizmus“ predmetu zákazu ako „činnosť... [poskytujúcu] materiálne alebo sociálne výhody s cieľom získať pripútanie k [cirkvi] alebo [vykonávajúcu] nevhodný nátlak na osoby v tiesni alebo v núdzi“ (pozri bod 48 uvedeného rozsudku), alebo akékoľvek verejné prejavovanie náboženstva odlišného od úradného náboženstva predmetného štátu.

61. Napríklad vo veciach spochybňujúcich sankcionovanie činov spojených s výkonom slobody náboženského vyznania je rozhodujúce, aby orgány zodpovedné za posúdenie žiadosti o azyl mali okrem vyhlásení žiadateľa a dokumentov poskytnutých žiadateľom najaktuálnejšie dostupné informácie pochádzajúce zo spoľahlivých zdrojov o tom, ako sa sankcie za takéto činy skutočne uplatňujú v krajine pôvodu žiadateľa s cieľom stanoviť riziko, ktorému je vystavený žiadateľ vzhľadom na jeho osobnú situáciu a všetky okolnosti, ktoré sa ho týkajú tým, že sa na neho uplatňujú tieto sankcie.⁵⁶

62. Na záver pripomínam, že ESLP sa nedávno trikrát vyjadril vo veciach týkajúcich sa zamietnutia žiadostí o azyl predložených iránskymi štátnymi príslušníkmi, ktorí prestúpili na kresťanstvo. V rozsudku z 23. marca 2016 F.G. v. Švédsko, veľká komora ESLP dospela k záveru, že „by došlo k porušeniu článkov 2 a 3 [EDLP], ak by žiadateľ bol odovzdaný do Iránu bez akéhokoľvek posúdenia *ex nunc* dôsledkov jeho konvertovania švédskymi orgánmi“.⁵⁷ V rozhodnutí z 5. júla 2016, T.M. a Y.A. v. Holandské kráľovstvo⁵⁸, ESLP naopak zamietol sťažnosť žalobcov ako zjavne nedôvodnú, keďže neexistovali žiadne dôkazy umožňujúce spochybníť posúdenie zo strany holandských orgánov, podľa ktorého rozprávanie žalobcov týkajúce sa ich údajného konvertovania nebol dôveryhodný. Napokon v rozsudku z 19. decembra 2017, A. v. Švajčiarsko, ESLP rovnako vylúčil porušenie článkov 2 a 3 EDLP, keďže nepovažoval za neprimerané posúdenie švajčiarskych orgánov, podľa ktorého konvertované osoby, ktoré ešte neboli známe iránskym orgánom, a to aj v súvislosti s inými činmi ako konvertovanie, a ktoré chceli praktizovať svoju vieru diskkrétne, neboli vystavené riziku zaobchádzania v rozpore s týmito ustanoveniami.⁵⁹ Preto ESLP vec, ktorá mu bola predložená, odlišil od vecí, ktoré viedli k rozsudku Súdneho dvora z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518).⁶⁰

63. Je potrebné uviesť dve poznámky o veci, ktorá viedla k poslednému rozsudku ESLP uvedenému vyššie. Po prvé žalobca v tejto veci (rovnako ako žalobca vo veci, v ktorej bol vyhlásený rozsudok ESLP z 23. marca 2016, F.G. v. Švédsko, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111), konvertoval po odchode z Iránu. Jeho žiadosť o azyl sa tak v súlade s článkom 5 smernice 2011/95 týkala potreby medzinárodnej ochrany, ktorá sa objavila „na mieste“. Ako pritom ESLP v uvedenom rozsudku zdôraznil s odkazom na Usmernenia týkajúce sa žiadostí o azyl založených na náboženstve, ak sa žiadateľ o azyl opiera o konvertovanie „na mieste“, zvyknú sa objavovať osobitné obavy, pokiaľ ide o dôveryhodnosť, a je potrebné presné a dôkladné preskúmanie okolností a konvertovania.⁶¹ Okrem toho, ako tiež uvádza ESLP, v týchto druhoch vecí potenciálni aktéri prenasledovania majú tendenciu dať menší význam konvertovaniu na mieste vzhľadom na ich často „oportunistickú“ povahu.⁶² Vo veci samej naopak konvertovanie pána Fathiho nastalo, keď bol ešte v Iráne, a podľa jeho slov iránske orgány o tom boli informované.⁶³ Tieto dva prvky musia byť riadne zohľadnené pri posudzovaní dôsledkov, ktorým by musel čeliť v prípade návratu do svojej krajiny pôvodu. Po druhé osobitná opatrnosť je podľa môjho názoru potrebná, ak pri posúdení závažnosti rizika skutočného vystavenia činom prenasledovania príslušný orgán vezme do úvahy možnosť, že v prípade návratu do svojej krajiny sa môže žiadateľ rozhodnúť pre „diskkrétne praktizovanie svojej viery“. V tejto súvislosti pripomínam, že v bode 79 rozsudku z 5. septembra 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518), Súdny dvor spresnil, že skutočnosť, že dotknutá osoba „sa mohla vyhnúť riziku tým, že by sa vzdala

56 Odkazy na niekoľko zdrojov najnovších informácií o výkone slobody náboženského vyznania v Iráne a zaobchádzanie s Iráncami konvertovanými na kresťanskú vieru sú uvedené v rozsudku ESLP z 23. marca 2016, F.G. v. Švédsko (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111).

57 ESLP, 23. marca 2016, F.G. v. Švédsko, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § 158.

58 CE:ECHR:2016:0705DEC000020916.

59 CE:ECHR:2017:1219JUD006034216.

60 Tamže, body 44 a 45.

61 Pozri ESLP, rozsudok z 19. decembra 2017, A. v. Švajčiarsko, CE:ECHR:2017:1219JUD006034216.

62 V rozsudku z 23. marca 2016, F.G. v. Švédsko, ESLP použitím „Guidelines on Religion-based Refugee Claims“ spresnil, že „zrištné“ činnosti, teda vykonávané len na účely len získania povolenia na pobyt v štáte, v ktorom bola podaná žiadosť o azyl, nevytvárajú dôvodný strach z prenasledovania v krajine pôvodu žiadateľa, ak oportunistická povaha týchto činností je zjavná pre všetkých, vrátane orgánov tejto krajiny (bod 123). Toto tvrdenie je tiež uvedené v rozsudku ESLP z 19. decembra 2017, A. v. Švajčiarsko (CE:ECHR:2017:1219JUD006034216, § 43).

63 V tejto súvislosti uvádzam, že návrh na začatie prejudiciálneho konania si protirečí. Na jednej strane totiž v skutkových okolnostiach uvádza, že pán Fathi tvrdil, že v čase zadržania bol nútený priznať svoje konvertovanie na kresťanstvo, čo umožňuje domnievať sa, že iránske orgány vedeli o jeho náboženskej orientácii. Na druhej strane v zhrnutí dôvodov, ktoré ho viedli k predloženiu siedmej prejudiciálnej otázky, vnútroštátny súd uvádza, že pán Fathi tvrdil, že iránske orgány nemali k dispozícii nijaký dôkaz ani nijaké informácie o jeho konvertovaní a jeho kresťanskej viere.

niektorých náboženských úkonov, nie je v zásade relevantná“. Náboženské presvedčenie, identita alebo spôsob života, ktoré sú všetky prvkami pojmu „náboženstvo“ v zmysle článku 1 časti A Ženevského dohovoru, a teda článku 10 smernice 2011/95, by sa mali považovať za tak zásadné pre identitu ľudí, že nemožno niekoho nútiť, aby ich skrýval, zmenil ich alebo aby sa ich zriekol, aby mohol uniknúť pred prenasledovaním.⁶⁴

64. Na základe všetkých vyššie uvedených úvah navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na šiestu prejudiciálnu otázku v tom zmysle, že existencia prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95 založeného na náboženských dôvodoch závisí na jednej strane od závažnosti zásahu do slobody náboženského vyznania žiadateľa o azyl a na strane druhej od závažnosti činov, ktorým je tento žiadateľ vystavený z dôvodu výkonu tejto slobody vo svojej krajine pôvodu. Skutočnosť, že obmedzenia slobody náboženského vyznania v krajine pôvodu žiadateľa, ako aj sankcie za porušovanie zákazov týkajúcich sa takýchto obmedzení sú odôvodnené požiadavkou zachovania verejného poriadku, bezpečnosti, verejného zdravia alebo verejnej morálky v tejto krajine, neumožňuje automaticky vylúčiť existenciu prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95. Okolnosť, že právne predpisy krajiny pôvodu žiadateľa o azyl trestajú konania spojené s výkonom slobody náboženského vyznania, akými je náboženské konvertovanie alebo prozelytizmus náboženstva, prostredníctvom sankcií, ktoré sú neprimerané alebo diskriminačné, či dokonca trestom smrti, postačuje na konštatovanie o existencii prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95, ak sa preukáže, že takéto sankcie sa skutočne uplatňujú a že žiadateľ podstupuje preukázané riziko, že mu môžu byť uložené v prípade návratu do tejto krajiny.

III. Návrh

65. Na základe všetkých predchádzajúcich úvah navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Administrativen sad Sofija-Grad (Správny súd Sofia, Bulharsko), takto:

1. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, sa má vykladať v tom zmysle, že členský štát, ktorý vecne posudzuje žiadosť o medzinárodnú ochranu, ktorá mu je predložená, nie je povinný najskôr prijať formálne rozhodnutie, v ktorom uznáva svoju zodpovednosť podľa nariadenia č. 604/2013 na to, aby pristúpil k takému posúdeniu. Tento členský štát však musí podľa článku 4 ods. 1 tohto nariadenia informovať žiadateľa spôsobmi uvedenými v odseku 2 tohto článku o skutočnosti, že jeho žiadosť bude posúdená príslušnými orgánmi daného členského štátu, ako aj o dôvodoch, ktoré ho viedli k rozhodnutiu o stanovení jeho zodpovednosti podľa tohto nariadenia.
2. V situácii, akou je situácia vo veci samej, v ktorej členský štát, ktorý pristúpil k posúdeniu žiadosti o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. b) nariadenia č. 604/2013, ktorá mu bola predložená, neprijal výslovné rozhodnutie týkajúce sa jeho zodpovednosti podľa tohto nariadenia rozhodovať o tejto žiadosti, a ak vyplýva, že tento členský štát neuplatnil ustanovenie o práve vlastného uváženia uvedené v článku 17 ods. 1 toho istého nariadenia, nie je úlohou vnútroštátneho súdu, ktorý rozhoduje o žalobe proti rozhodnutiu o zamietnutí uvedenej žiadosti, overiť *ex officio*, či sa uvedené nariadenie uplatňuje na žiadateľa.
3. Článok 10 ods. 1 písm. b) a článok 10 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany sa má vykladať v tom zmysle, že žiadateľ o medzinárodnú ochranu, ktorý uvádza na podporu svojej žiadosti riziko

⁶⁴ Pozri v tomto zmysle rozsudok ESEP z 23. marca 2016, F.G. v. Švédsko (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § bod 52).

prenasledovania z dôvodov spojených s náboženstvom, nemusí na podporu svojich tvrdení týkajúcich sa jeho náboženského presvedčenia predložiť vyhlásenia alebo dodať dokumenty k všetkým prvkom pojmu „náboženstvo“, ako je definované v článku 10 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95. Konkrétne, takýto žiadateľ nemusí nevyhnutne pod sankciou zamietnutia jeho žiadosti preukázať, že vykonával akty vo verejnej sfére súvisiace s jeho presvedčením alebo požadované presvedčením alebo že sa zdržal aktov nezlučiteľných s týmto presvedčením, ani nemusí na podporu listinných dôkazov preukázať vecnú správnosť svojich tvrdení v tomto ohľade.

4. Existencia prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95 založeného na náboženských dôvodoch závisí na jednej strane od závažnosti zásahu do slobody náboženského vyznania žiadateľa o azyl a na strane druhej od závažnosti činov, ktorým je tento žiadateľ vystavený z dôvodu výkonu tejto slobody vo svojej krajine pôvodu. Skutočnosť, že obmedzenia slobody náboženského vyznania v krajine pôvodu žiadateľa, ako aj sankcie za porušovanie zákazov týkajúcich sa takýchto obmedzení sú odôvodnené požiadavkou zachovania verejného poriadku, bezpečnosti, verejného zdravia alebo verejnej morálky v tejto krajine, neumožňuje automaticky vylúčiť existenciu prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95. Okolnosť, že právne predpisy krajiny pôvodu žiadateľa o azyl trestajú konania spojené s výkonom slobody náboženského vyznania, akými je náboženské konvertovanie alebo prozelytizmus, prostredníctvom sankcií, ktoré sú neprimerané alebo diskriminačné, či dokonca trestom smrti, postačuje na konštatovanie o existencii prenasledovania v zmysle článku 9 smernice 2011/95, ak sa preukáže, že takéto sankcie sa skutočne uplatňujú a že žiadateľ podstupuje preukázané riziko, že mu môžu byť uložené v prípade návratu do tejto krajiny.